

Lieta C-208/21

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2021. gada 23. marts

Iesniedzējtiesa:

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Polija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2020. gada 1. jūnijs

Prasītājs:

K.D.

Atbildētāja:

Towarzystwo Ubezpieczeń Ż.S.A.

Pamatlietas priekšmets

Prasība veikt samaksu, kas saistīta ar gribas izteikuma par pievienošanos grupas apdrošināšanas līgumam spēkā neesamību negodīgas komercprakses izmantošanas dēļ

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Negodīgas komercprakses jēdziena tvērumš Direktīvas 2005/29/EK izpratnē; *ratione personae* atbildības apjoms; tiesības lūgt atzīt līgumu par spēkā neesošu saskaņā ar valsts tiesībām; neskaidrs standartlīgums Direktīvas 93/13 izpratnē

Prejudiciālie jautājumi

“Pirmais jautājums: Vai Direktīvas 2005/29/EK 3. panta 1. punkts kopsakarā ar 2. panta d punktu ir jāinterpretē tādējādi, ka negodīgas komercprakses jēdziens koncentrējas tikai uz apstākļiem, kas saistīti ar līguma noslēgšanu un produkta prezentēšanu patērētājam, vai arī direktīva un līdz ar to arī negodīgas

komercprakses jēdziens ir piemērojams arī situācijā, kurā tirgotājs, kas ir produkta autors, sagatavo maldinošu standartlīgumu, uz kura balstās cita tirgotāja sagatavots pārdošanas piedāvājums, un tādējādi tas nav tieši saistīts ar produkta laišanu apgrozībā?

Otrais jautājums: Apstiprinošas atbildes uz pirmo jautājumu gadījumā, vai ir jāpieņem, ka tirgotājs, kurš saskaņā ar Direktīvu 2005/29/EK ir atbildīgs par negodīgas komercprakses izmantošanu, ir tirgotājs, kurš ir atbildīgs par maldinoša standartlīguma sagatavošanu, vai tirgotājs, kurš uz šāda standartlīguma pamata prezentē produktu patērētājam un ir tieši atbildīgs par produkta laišanu apgrozībā, vai arī ir jāpieņem, ka Direktīvas 2005/29/EK izpratnē atbildīgi ir abi tirgotāji?

Trešais jautājums: Vai Direktīvas 2005/29/EK 3. panta 2. punkts pieļauj tādu valsts tiesību normu (valsts tiesību interpretācija), kas ļauj patērētājam lūgt valsts tiesā atzīt par spēkā neesošu savstarpēju saistību līgumu, kas noslēgts ar tirgotāju, ja patērētāja griba noslēgt līgumu tika izteikta tirgotāja negodīgas komercprakses ietekmē?

Ceturtais jautājums: Apstiprinošas atbildes uz trešo jautājumu gadījumā, vai ir jāpieņem, ka tirgotāja rīcība, kas izpaužas kā nesaprotama un neskaidra standartlīguma izmantošana attiecībā ar patērētāju, ir jāvērtē atbilstoši Direktīvai 93/13 un vai līdz ar to Direktīvas 93/13 5. pantā ietvertais nosacījums par līguma noteikumu sagatavošanu vienkāršā un skaidri saprotamā valodā ir jāinterpretē tādējādi, ka apdrošināšanas līgumos, kas ir piesaistīti apdrošināšanas kapitālieguldījumu fondam un kas tiek slēgti ar patērētājiem, individuāli nesaskaņots līguma noteikums, kurā nav tieši noteikta ieguldījuma riska pakāpe apdrošināšanas līguma darbības laikā, bet ir tikai informēts par iespēju zaudēt daļu no iemaksātās pirmās prēmijas un kārtējām prēmijām, ja persona atteiksies no apdrošināšanas pirms apdrošināšanas perioda beigām, atbilst šim nosacījumam?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2005/29/EK (2005. gada 11. maijs), kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004 (“Negodīgas komercprakses direktīva”) (turpmāk tekstā – “Direktīva 2005/29/EK”), 2., 3., 5., 11. un 11.a pants

Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (turpmāk tekstā – “Direktīva 93/13”) 3. un 5. pants

Atbilstošās valsts tiesību normas

2007. gada 23. augusta *Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym* [Likums par negodīgas komercprakses novēršanu] (turpmāk tekstā – “*u.p.n.p.r.*”) 2., 4. un 12. pants

1964. gada 23. aprīļa *Kodeks cywilny* [Civilkodekss] (turpmāk tekstā – “*k.c.*”) 6., 58., 84., 88., 361., 415., 805. un 808. pants

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 2018. gada 10. janvāra prasības pieteikumā prasītājs K.D. lūdza piedzīt no atbildētājas, akciju sabiedrības *Towarzystwa Ubezpieczeń Ż* (turpmāk tekstā arī – “*TUŻ*”) ar juridisko adresi W. summu 40 225,53 PLN apmērā ar likumiskajiem kavējuma procentiem, kas aprēķināti no 2017. gada 7. maija līdz samaksas dienai, un tiesāšanās izdevumus.
- 2 Prasītājs savu prasību balstīja uz vairākiem iebildumiem, tostarp, ka nav spēkā gribas izteikums par pievienošanos grupas dzīvības apdrošināšanas un termiņapdrošināšanas līgumam ar apdrošināšanas kapitālieguldījumu fondu “L” (turpmāk tekstā arī – “*UFK L.*”), kas noslēgts starp akciju sabiedrību *TUŻ* ar juridisko adresi W. un akciju sabiedrību *Bank Y* ar juridisko adresi W. (turpmāk tekstā arī – “*Bank Y*”), kā arī to, ka atbildētāja ir izmantojusi negodīgu un maldinošu komercpraksi, turklāt abi iebildumi bija balstīti uz identiskiem faktiem un produkta aprakstiem, kas iekļauti “L” apdrošināšanas nosacījumos un apdrošināšanas kapitālieguldījumu fonda “L” noteikumos (turpmāk tekstā – “fonda noteikumi”).
- 3 Izskatāmais strīds radās sakarā ar prasītāja, kas ir patērētājs, pievienošanos grupas dzīvības apdrošināšanas un termiņapdrošināšanas līgumam ar apdrošināšanas kapitālieguldījumu fondu “L”, kas tika noslēgts starp akciju sabiedrību *TUŻ* ar juridisko adresi W. un akciju sabiedrību *Bank Y* ar juridisko adresi W.
- 4 Akciju sabiedrība *TUŻ* ar juridisko adresi W. līgumā bija apdrošinātājs. Akciju sabiedrība *Bank Y* ar juridisko adresi W. bija apdrošinājumaņēmējs. Prasītājs līgumā bija apdrošinātais. Prasītājs bija apdrošināts no 2012. gada 10. janvāra. Nolīgtais apdrošināšanas periods bija 15 gadi. Sakarā ar pievienošanos līgumam prasītājam bija pienākums samaksāt pirmo prēmiju 20 250 PLN apmērā un kārtējās ikmēneša prēmijas 612 PLN apmērā. Prasītājs apdrošinātāja kontā kā prēmijas iemaksāja summu 58 806 PLN apmērā. Līgumam ir piemērojami standartnoteikumi, kas sastāv no apdrošināšanas nosacījumiem, maksājumu un to apmēru tabulas, un apdrošināšanas kapitālieguldījumu fonda noteikumiem.
- 5 Saskaņā ar apdrošināšanas nosacījumiem, maksājumu un to apmēru tabulu, un fonda noteikumiem apdrošināšanas mērķis bija uzkrāt un investēt apdrošinātās personas finanšu līdzekļus, izmantojot izdalītu apdrošināšanas kapitālieguldījumu fondu. Saskaņā ar fonda noteikumiem apdrošināšanas kapitālieguldījumu fondu

veidoja iemaksātās prēmijas – pirmā un kārtējās, no kurām ir atrēķinātas administratīvās maksas. Līguma darbības sākumā iemaksātā pirmā prēmija veidoja 20 % no ieguldītās prēmijas, t.i., visu prēmiju summas bez maksājumiem, kas prasītājam bija jāmaksā visā līguma darbības laikā. Līguma ietvaros ieguldītā prēmija bija 101 250 PLN apmērā, ko veidoja kārtējās prēmijas summas, no kurām atrēķināta administratīvā maksa, un apdrošināšanas perioda mēnešu skaita reizinājums, kas papildus palielināts par pirmo prēmiju (proti, 612 PLN mīnus administratīvā maksa x 15 gadi x 12 mēneši + 20 %). Fonda mērķis bija palielināt fonda aktīvu vērtību tā noguldījumu BV emitētajos sertifikātos vērtības pieauguma rezultātā, kā arī aizsargāt 100 % ieguldītās prēmijas summas, ievērojot, ka apdrošinātājs negarantēja šo mērķu sasniegšanu.

- 6 Pēc 15 līguma darbības gadiem prasītājam bija jāsaņem izmaksa no termiņapdrošināšanas, kura atbilstu konta vērtībai konta slēgšanas dienā, kas bija jānosaka saskaņā ar noteikumiem. Saskaņā ar noteikumu 4. punkta piekto daļu konta vērtību konta slēgšanas dienā aprēķināja saskaņā ar sertifikātu, kas norādīti trešajā daļā, vērtību. Atbildības perioda beigu dienā sertifikātu vērtības izmaksai bija jāaizsargā nominālvērtība, kas bija ieguldītās prēmijas apmērā (proti, 101 250 PLN) un jāisteno fonda noteikumu 3. punkta otrajā daļā norādītais mērķis (proti, *UFK* aktīvu vērtības palielināšana), ievērojot, ka apdrošinātājs negarantēja fonda noteikumu 3. punkta otrajā daļā noteikto investīcijas mērķa sasniegšanu. Turklāt izmaksa tiktu veikta, ja nerastos viens no riskiem: emitenta kredītrisks (kas ir jāsaprot kā iespēja, ka radīsies emitenta ilglaicīga vai pagaidu nespēja apkalpot parādsaistības, tostarp izpirkt emitētos sertifikātus); peļņas negūšanas risks, jo *UFK* rezultāts ir atkarīgs no sertifikātu vērtības izmaiņām un netiek iepriekš noteikts; pirmās un kārtējo iemaksāto prēmiju, kas samazinātas par administratīvo maksājumu, ja persona atsakās no apdrošināšanas pirms saistību izbeigšanās, daļas zaudēšanas risks.
- 7 Iepriekš aprakstītā indeksa darbības veids līgumā nekur netika aprakstīts. Turklāt šis indekss varēja tikt aizstāts ar alternatīvu indeksu, ja tiktu likvidēts primārais indekss. Līgumā netika norādīts alternatīvā indeksa aprēķināšanas veids, un tajā nebija arī precizēts, kādās situācijās primārais indekss var tikt likvidēts un kas pieņem lēmumus šajā jautājumā.
- 8 Prasītājam bija tiesības izbeigt līgumu pirms 15 gadu perioda beigām. Tādā gadījumā apdrošinātājs apņēmas veikt tā saucamo pilnīgo izpirkšanu. Tad apdrošinātājs izmaksā apdrošinātajam konta vērtības ekvivalentu, no kura atskaitīta līguma izbeigšanas maksa 80 % no finanšu līdzekļiem apmērā, ja līgums tiktu izbeigts pirmajā, otrajā vai trešajā līguma darbības gadā. Ja līgums tiktu izbeigts līguma spēkā esamības nākamajos gados, līguma izbeigšanas maksa tiktu atbilstoši samazināta, lai sestajā gadā būtu 50 % apmērā, bet desmitajā gadā – 20 %.
- 9 Līguma izbeigšanas maksa būtu jāaprēķina un jāmaksā saskaņā ar maksājumu un to apmēru tabulu procentuāli no dzēsto fonda daļu vērtības. Konta vērtību noteica esošo fonda daļu skaits, kas iegādātas kontā, kurš reizināts ar tādas daļas aktuālo

vērtību konkrētajā dienā. Fonda daļas vērtība tika aprēķināta tādējādi, ka visa fonda aktīvu neto vērtība tika dalīta ar visu fonda daļu skaitu. Kādā veidā bija aprēķināta visa apdrošināšanas kapitālieguldījumu fonda aktīvu neto vērtība, noteica noteikumi, saskaņā ar kuriem tā tika aprēķināta atbilstoši tirgus vērtībai, kas, ievērojot piesardzīgas vērtēšanas principu, ļauj pareizi atspoguļot to vērtību. Tomēr līgumā nebija izklāstīti principi, saskaņā ar kuriem tika novērtētas apdrošināšanas kapitālieguldījumu fonda daļas, kā arī principi, saskaņā ar kuriem tika novērtēti visa fonda neto aktīvi. Nebija iekļauti arī noteikumi, kā tiek novērtētas obligācijas/sertifikāti, kuros bija jāiegulda fonda līdzekļi.

- 10 Pirmā prēmija saskaņā ar līgumā stingri norādīto daļas sākotnējās vērtības pārrēķināšanas kursu tika pārrēķināta fonda daļās 200 zlotu apmērā. Veicot nākamās darījumus kontā, proti, pēc ikmēneša kārtējo prēmiju iemaksas uzsākšanas naudas pārrēķināšana fonda daļās un visu daļu, kas reģistrētas apdrošinātā (tostarp prasītāja) kontā, tika veikta prasītājam nezināmā veidā. Apdrošināšanas nosacījumos un fonda noteikumos nebija norādīts iemesls, kādēļ daļas vērtība pēc pirmās iegādes nokritās no 200 zlotiem līdz 147,38 zlotiem un turpmākos periodos pat līdz 31,93 zlotiem.
- 11 Prasītājs pievienojās iepriekš minētajam apdrošināšanas līgumam ar akciju sabiedrības *Bank Y* starpniecību.
- 12 Apdrošināšanas kapitālieguldījumu fonda līdzekļi tika ieguldīti strukturētās obligācijās, ko emitēja investīciju banka BV. Fonda daļas vērtību un līdz ar to apdrošinātā ieguldījuma vērtību noteica šo aktīvu vērtība (proti, strukturēto obligāciju), nevis bāzes indeksu vērtība. Strukturētās obligācijas sastāvēja no atvasinātā finanšu instrumenta un parāda instrumenta (obligācijas vai depozīta). Strukturētās obligācijas tirgus vērtība ir šo divu tās daļu vērtības sastāvdaļa. Aprakstītā informācija nebija iekļauta ne apdrošināšanas nosacījumos, ne fonda noteikumos; apdrošināšanas nosacījumos bija norādīts tikai, ka *UFK* līdzekļi tiks ieguldīti BV sertifikātos.
- 13 Apdrošināšanas nosacījumos un fonda noteikumos detalizēti nebija norādīts arī, uz kā balstās analizētajā produktā piemērotais sviras finansējums un kādas ir tā sekas attiecībā uz daļu konta vērtību, it īpaši, ka no visas ieguldītās prēmijas tiek aprēķināta gan peļņa, gan zaudējumi. Ieguldījumu sākuma periodā daļas vērtību un tās vērtības ievērojamo samazināšanos ietekmēja fakts, ka aprakstītie aktīvi (strukturētās obligācijas), kuros tika ieguldīti fonda līdzekļi, ir daļēji apmaksāti finanšu instrumenti – tas izriet no sviras finansējuma mehānisma.
- 14 *Bank Y* darbinieks R.N., piedāvājot produktu, informēja klientus, ka tas ir ieguldījumu produkts ar kapitāla garantiju līguma darbības izbeigšanās brīdī. Ātrākas līguma izbeigšanas gadījumā nebija kapitāla garantijas un klients maksāja līguma izbeigšanas maksu. Kapitāla garantija ietvēra summu, ko klients bija samaksājis visā līguma darbības laikā.

- 15 Prasītājam sviras finansējuma mehānisms tika izskaidrots tādējādi, ka no deklarētās ieguldījuma summas 101 250 PLN apmērā tam bija jāiemaksā 20 %, bet atlikušo daļu bija jāsedz bankai. Visai deklarētajai summai, proti, 101 250 PLN bija jārada peļņa. Tikšanās laikā ar konsultantu R.N. prasītājs nesaņēma informāciju par riskiem, kas saistīti ar produktu, vai to, ka zaudējumi arī tiks aprēķināti no deklarētās summas.
- 16 Visa “L” produkta izveidotājs bija akciju sabiedrība *TUŻ* ar juridisko adresi W. Prasītāja pievienošanās apdrošināšanai laikā akciju sabiedrība *Bank Y* ar juridisko adresi W. rīkojās tikai kā apdrošinājuma ņēmējs un tai nebija ietekmes uz produkta īpašībām. *Bank Y* nepiedalījās šī produkta izveidošanā. Tomēr *Bank Y* sagatavoja izglītojošus materiālus, lai apmācītu *Bank Y* darbiniekus, kas piedāvā *TUŻ* produktus. Šos izglītojošos materiālus apstiprināja *TUŻ*.
- 17 R.N. saņēma apmācību par produktiem un pārdošanu. Apmācības par produktu “L” ilga apmēram 2 nedēļas un attiecās uz tostarp produkta piedāvājumu, produkta sastāvdaļām, produkta nosacījumiem, kā arī pārdošanas procesiem. *Bank Y* darbiniekus, kuri piedāvāja ieguldījumu produktus, apmācīja arī par ieguldījumu produktu sastāvdaļām, to ekonomiskajiem aspektiem un principiem.
- 18 Kad prasītājs iepazinās ar informāciju par tā daļu konta stāvokli, kas bija ievērojami mazāks nekā iemaksāto prēmiju summa, tas pieņēma lēmumu neturpināt līgumu. Ar 2017. gada 4. aprīļa vēstuli prasītājs izstājās no apdrošināšanas līguma un lūdza atbildētājam atgriezt visus iemaksātos līdzekļus. 2017. gada 25. aprīļa vēstulē *TUŻ* atteica izpildīt prasītāja lūgumu.
- 19 Apdrošināšanas līguma izbeigšanas dienā līdzekļu vērtība kontā bija 37 161,15 PLN. *TUŻ* atrēķināja līguma izbeigšanas maksu 18 580,58 PLN apmērā (50 % daļu konta vērtības). Līguma laikā prasītāja iemaksāto prēmiju summa bija 58 806 PLN.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 20 Prasītājs uzskata, ka “L” apdrošināšanas nosacījumi saturēja vispārīgus, neskaidrus, neprecīzus un līdz ar to prasītāju – patērētāju maldinošus noteikumus, uz kuru pamata prasītājs patstāvīgi nevarēja noskaidrot iegādātā produkta īpašības un sastāvdaļas.
- 21 Ja var pieņemt, ka apdrošinātais varēja saņemt no apdrošinātāja informāciju par tam piešķirto daļu skaitu, tad daļas vērtība bija atkarīga no visa apdrošināšanas kapitālieguldījumu fonda vērtības. Tomēr “L” apdrošināšanas nosacījumi neregulēja fonda vērtības (*UFK* kā kopības vērtības) noteikšanas veidu un šajā sakarā ietvēra atsauci uz fonda noteikumiem. Savukārt fonda noteikumi paredzēja, ka daļas vērtība ir fonda aktīvu neto vērtības un visu daļu skaita reizinājums. Neto aktīvu vērtība bija definēta kā aktīvu vērtība, kas samazināta par saistībām. Savukārt, fonda noteikumos, ko sagatavoja atbildētāja, fonda aktīvu neto vērtības aprēķināšanas veids bija aprakstīts ļoti vispārīgi, norādot, ka šo vērtību aprēķina

“atbilstoši tirgus vērtībai, kas, ievērojot piesardzīgas vērtēšanas principu, ļauj pareizi atspoguļot to vērtību”. Tomēr fonda noteikumos nebija aprakstīts, kas un kādā veidā veiks šo vērtēšanu.

- 22 No fonda noteikumiem izriet, ka apdrošināšanas kapitālieguldījumu fonda līdzekļi tiks ieguldīti BV, proti, ārvalsts sabiedrības, kas nedarbojas Polijā, emitētos sertifikātos, turklāt šo sertifikātu izmaksa ir balstīta uz indeksu, kas fonda noteikumos ir aprakstīts ka BV INDEX. Šajos noteikumos bija norādīts, ka indeksu izveido BV – banka, taču prasītājs iebilda, ka noteikumos nav minēts, balstoties uz kādiem objektīviem kritērijiem tiek noteikta šī indeksa vērtība.
- 23 Ne “L” apdrošināšanas nosacījumos, ne fonda noteikumos nebija reglamentēts, kādi līguma darbības laikā un pēc tā izbeigšanas ir fonda daļas novērtēšanas principi un mehānismi.
- 24 Fonda noteikumu analīze ļāva prasītājam secināt, ka maksājumu, kas apdrošināšanas līguma ietvaros pienākas apdrošinātajam, vērtība tiks aprēķināta nevis atbilstoši objektīvi pārbaudāmiem un plaši pieejamiem tirgus datiem, bet gan saskaņā ar metodēm, kritērijiem un datiem, kas nav aprakstīti apdrošināšanas nosacījumos un fonda noteikumos.
- 25 Prasītājs norādīja, ka, piedāvājot produktu, konsultants to neinformēja, ka risks pastāv ne tikai attiecībā uz peļņu un ka prasītājs var neatgūt iemaksāto kapitālu. Tas nebrīdināja prasītāju, ka var rasties zaudējumi pat, ja indekss, uz kura balstās fonds, pieaugs.
- 26 Prasītājs norādīja, ka produktu, kas būtībā ir ieguldījumu produkti, kuri nav piemēroti klienta vajadzībām, pārdošana un klientu nepienācīga informēšana (tostarp, virs vidējās peļņas saņemšanas iespējas uzsvēršana, vienlaicīgi samazinot informāciju par risku) ir negodīga prakse.
- 27 Atbildē uz prasības pieteikumu atbildētāja TUŻ lūdza noraidīt prasību pilnībā un piedzīt no prasītāja par labu atbildētājai tiesāšanās izdevumus. Atbildētāja pieteica iebildumu, citu starpā, ka TUŻ nevar būt atbildētājs procesā par it kā negodīgas komercprakses izmantošanu, jo prasītāja iebildumi attiecas uz apdrošināšanas ņēmēja – *Bank Y* darbinieka īstenoto apdrošināšanas produktu pārdošanas procesu, nevis uz atbildētājas – akciju sabiedrības TUŻ darbībām un bezdarbību. Vienlaicīgi tā iebilda, ka šīm prasībām ir iestājies noilgums.
- 28 Attiecībā uz iebildumu par negodīgu komercpraksi atbildētāja norādīja, ka prasītājs nav pierādījis negodīgas komercprakses izmantošanu produkta piedāvāšanas laikā un laikā, kad prasītājs pievienojās grupas apdrošināšanas līgumam. Atbildētāja noliedza, ka ir izmantojusi negodīgu tirgus praksi. Prasītājs neesot pierādījis, ka atbildētāja produktu ir piedāvājusi negodīgā veidā, tā īpašības aprakstot maldinošā veidā.

- 29 Tā norādīja arī, ka *Bank Y* tās veiktās uzņēmējdarbības ietvaros, kā atsevišķa struktūra, saviem klientiem piedāvāja pievienošanas apdrošināšanas līgumam. Līdz ar to *Bank Y* darbības veica uz sava rēķina un savā vārdā.
- 30 Atbildētāja ir izpildījusi savus pienākumus attiecībā uz informēšanu, visa informācija par apdrošināšanu bija iekļauta dokumentos, ko saņēma prasītājs. Līdz ar to prasītājs pilnībā zināja, kādas ir produkta, kuram pievienojas, īpašības. Tādējādi, ja prasītājs zināja produkta īpašības un tam vēl pirms pievienošanās līgumam bija iespēja iepazīties ar riskiem, kas ar to saistīti, tad nevar atzīt, ka ir pārkāptas prasītāja intereses.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 31 Direktīvas 2005/29/EK 2. panta d) punktā ietvertā komercprakses definīcija ir ļoti vispārīga. No Eiropas Savienības Tiesas judikatūras izriet, ka šis jēdziens ietver tirgotāja veikto darbību un bezdarbības visas formas, kas potenciāli vai pašreiz var ietekmēt patērētāja izvēli un lēmumus, kas tieši saistīti par produkta pārdošanu vai popularizēšanu. Tā rezultātā valsts tiesībās tiek pieņemts, ka negodīga komercprakse ietver tirgotāja jebkāda veida darbību, ja pastāv tieša saistība starp darbību vai bezdarbību un produkta popularizēšanu vai patērētāja veikto tā iegādi. Ir ticis norādīts, ka tirgotāja darbības, kas ietilpst jēdzienā prakse, ietver: reklāmu, komercinformāciju, tirgdarbību, popularizēšanu.
- 32 Liekas, ka savā līdzšinējā judikatūrā Tiesa tieši nav izteikusies par jēdziena “cēloņsakarība” nozīmi Direktīvas 2005/29/EK izpratnē. Valsts judikatūrā tiešas saistības jautājumu skatīja *Sąd Najwyższy* [Augstākā tiesa], konstatējot, ka *Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym* ir piemērojams darbībām vai bezdarbībai, kas tieši saistīta ar produkta popularizēšanu vai patērētāja veikto tā iegādi, turklāt nozīmīgas ir ne tikai tirgotāja tirgdarbības, bet arī citi tā produktu izcelšanas veidi citu tirgū piedāvāto produktu vidū.
- 33 Ņemot vērā iepriekš minēto, iesniedzējtiesai radās šaubas, vai negodīgu komercpraksi Direktīvas 2005/29/EK izpratnē izmanto arī tirgotājs, kas ir autors standartlīgumam – apdrošināšanas nosacījumiem un kapitālieguldījumu fonda noteikumiem, kuri regulē cita tirgotāja sagatavota pārdošanas piedāvājuma funkcionēšanas pamatu. Standartlīguma autors (apdrošinātājs) tieši nelaiž produktu apgrozībā, kā arī nav tieši atbildīgs par produkta laišanu apgrozībā. To veic tā līgumiskais sadarbības partneris (apdrošinājuma ņēmējs). Šajā sakarā radās šaubas, vai tādu attiecību gadījumā var atzīt, ka arī standartlīguma autors ir izmantojis negodīgu komercpraksi Direktīvas 2005/29/EK izpratnē?
- 34 Šīs lietas ietvaros prasītājam tika piedāvāta iespēja pievienoties grupas dzīvības apdrošināšanas un termiņapdrošināšanas līgumam ar apdrošināšanas kapitālieguldījumu fondu “L”. Grupas apdrošināšanas līgums tika noslēgts starp akciju sabiedrību *TUŻ* ar juridisko adresi W. un akciju sabiedrību *Bank Y* ar juridisko adresi W. Šajās trīspusējās tiesiskajās attiecībās akciju sabiedrība *TUŻ* ar juridisko adresi W. bija apdrošinātājs, produkta autors un attiecībās ar patērētāju

izmantotā standartlīguma – “L” apdrošināšanas nosacījumu, maksājumu un to apmēru tabulas un apdrošināšanas kapitālieguldījumu fonda noteikumu autors. Savukārt akciju sabiedrība *Bank Y* ar juridisko adresi W. bija apdrošinājuma ņēmējs, kurš vienlaicīgi bija tiešais apdrošināšanas izplatītājs. Tieši *Bank Y* bija atbildīgs par klientu, kas pievienojās “L” kolektīvajai apdrošināšanai, atrašanu, tostarp, bija atbildīgs par pārdošanas piedāvājuma izklāstīšanu un produkta prezentēšanu prasītājam. No šajā lietā esošajiem pierādījumiem, proti, *Bank Y* sniegtās informācijas izriet, ka izglītojošos materiālus, kas bija nepieciešami *Bank Y* darbinieku apmācīšanai par produktu “L”, apstiprināja apdrošinātājs – atbildētājs *TUŽ*. *Bank Y* kā apdrošinājuma ņēmējam nebija nekādas ietekmes uz produkta īpašībām, un tas nepiedalījās šī produkta izstrādāšanā.

- 35 Šādu attiecību gadījumā rodas jautājums, kura puse ir atbildīga par negodīgas prakses izmantošanu attiecībā pret prasītāju, kas izpaudās kā produkta prezentēšana, balstoties uz maldinošu standartlīgumu. Liekas, ka no Direktīvas 2005/29/EK 3. panta 1. punkta izriet, ka tas būs tirgotājs, kura darbība ir saistīta ar produkta laišanu apgrozībā, proti, šajā lietā – apdrošinājuma ņēmējs. Minētā tiesību norma šķietami koncentrē negodīgas komercprakses jēdziena nozīmi tikai uz apstākļiem, kas saistīti ar līguma noslēgšanu un produkta prezentēšanu patērētājam, bet nevis uz agrāku posmu, kas saistīts ar šī produkta un standartlīguma satura veidošanu. Arī Direktīvas 2005/29/EK septītais apsvērums attiecas uz komercpraksi, kas ir tieši saistīta ar to, kā ietekmēt patērētāju lēmumus veikt ar produktiem saistītus darījumus.
- 36 Tomēr ņemot vērā tiesisko attiecību ar patērētājiem daudzumu un dažādību, tāda interpretācija liekas nav trāpīga, it īpaši, saistībā ar Direktīvas 2005/29/EK 13. apsvērumu, kā arī direktīvas apsvērumos uzsvērto tirgotāju pienākumu informēt (it īpaši, attiecībā uz finanšu pakalpojumiem sakarā ar šo jomu sarežģītību) un mērķi saglabāt patērētāju uzticību darījumam. Tam ir būtiska nozīme pamatlietas faktu kontekstā. Prasītājs pārmet atbildētājam (kura ir atbildīga par produkta uzbūvi un standartlīgumu) negodīgas komercprakses izmantošanu, kas balstījās uz tā maldināšanu par produkta, ko tam piedāvāja cits tirgotājs, īpašībām. Savukārt apdrošinātājs noliedz, ka ir atbildīgs par negodīgu komercpraksi, jo tas nav atbildīgs par produkta laišanu apgrozībā. Vienlaicīgi iesniedzējtiesa noskaidroja, ka produkta piedāvāšana prasītājam balstījās uz “L” apdrošināšanas nosacījumiem un fonda noteikumiem, ko sagatavoja atbildētāja *TUŽ* un kas vienlaicīgi bija standartlīgums, kurš prasītājam tika izsniegts jau pēc deklarācijas par pievienošanas līgumam parakstīšanas.
- 37 Tiesai nav šaubu par paša apdrošinājuma ņēmēja – *Bank Y* atbildību par produkta maldinošu prezentēšanu. Taču šaubas rada situācija, ka prezentācijas laikā patērētājs nesaņēma pilnīgu un skaidru informāciju par pērkamo produktu – šajā gadījumā par apdrošināšanu ar *UFK* “L” un vienlaicīgi šī informācija nebija tieši norādīta standartlīgumā – “L” apdrošināšanas nosacījumos un fonda noteikumos. Līdz ar to tiesa uzskata, ka rodas jautājums, vai tas, ka tirgotājs izmanto standartlīgumu, kurš neatbilst pārskatāmības principam, kurš vidusmēra patērētājam ir nesaprotams, neskaidrs un uz kura pamata patērētājs nav spējīgs

saprast produkta pamatīpašības, ja šis tirgotājs nepiedalās produkta piedāvāšanā un prezentēšanā patērētājam, var tikt kvalificēts kā negodīga komercprakse.

- 38 Šī lieta attiecas uz produkta piedāvāšanas patērētājam posmu pirms darījuma noslēgšanas. Viens tirgotājs (apdrošināšanas ņēmējs) produktu prezentē, balstoties uz standartlīgumu, ko sagatavojis cits tirgotājs (apdrošinātājs). Turklāt iesniedzējtiesa uzskata, ka apdrošinātāja sagatavotie standartlīguma noteikumi var būt maldinoši. It īpaši standartlīguma noteikumi (it īpaši, fonda noteikumi) par produkta novērtēšanas metodēm atsaucas uz sarežģītiem grāmatvedības un finanšu instrumentu novērtēšanas principiem, ko regulē citi speciālie tiesību akti, vienlaicīgi nenorādot šos tiesību aktus, kā arī nesatur skaidru un viennozīmīgu skaidrojumu, uz kā balstās šī novērtēšana un kā tā “notiek”.
- 39 Sakarā ar aprakstītajiem faktiem rodas jautājums, vai jēdziens komercprakse Direktīvas 2005/29/EK izpratnē ietver arī tirgotāja darbības, kas izpaužas kā maldinoša standartlīguma sagatavošana, ja vēlāk uz šī standartlīguma cits tirgotājs balstīja pārdošanas piedāvājumu un vienlaicīgi tas regulēja patērētāja un apdrošinātāja saistību saturu. Ja jēdziens komercprakse attiecas arī uz tirgotāja darbību, kas izpaužas kā maldinoša standartlīguma sagatavošana, tad, vai Direktīvas 2005/29/EK izpratnē par negodīgas komercprakses izmantošanu attiecībā pret patērētāju atbildīgs ir tirgotājs, kurš sagatavoja maldinošo standartlīgumu, vai arī tirgotājs, kurš, pamatojoties uz šādu standartlīgumu, produktu prezentē patērētājam un ir tieši atbildīgs par produkta laišanu apgrozībā, vai arī ir jāpieņem, ka Direktīvas 2005/29/EK izpratnē atbildīgi ir abi tirgotāji?
- 40 Turklāt saskaņā ar Tiesas judikatūru un Direktīvas 2005/29/EK 3. panta 2. punktu komercprakses atzīšana par negodīgu tieši neietekmē līguma spēkā esamību, taču var būt viens no apstākļiem, uz kuriem tiesa var balstīt līguma noteikumu negodīgā rakstura novērtējumu saskaņā ar Direktīvas 93/13 4. panta 1. punktu.
- 41 Līdz ar to, ņemot vērā šīs lietas apstākļus, iesniedzējtiesai ir radušās šaubas, vai *u.p.n.p.r.* 12. panta pirmās daļas 4. punkta interpretācija, kas atbilstoši valsts tiesībām paredz patērētājam tiesības lūgt atzīt līgumu par spēkā neesošu, ja ir ticis pierādīts, ka līgums tika noslēgts tirgotāja izmantotas negodīgas komercprakses rezultātā, ir saderīga ar Direktīvas 2005/29/EK 11., 11.a un 13. pantu, kā arī 3. panta 2. punktu.
- 42 Kā ir norādīts ģenerāladvokāta 2011. gada 29. novembra secinājumos lietā *Perenicova* un *Perenic/SOS Financ Spoi* (83.–86. punkts), Direktīva 2005/29/EK neietver nekādas normas, kas paredzētu, kas tiesiskās sekas ir līguma noteikumu spēkā neesamība. Tā vietā, Direktīvas 2005/29 3. panta 2. punktā ir noteikts, ka “šī direktīva neskar līgumtiesības un jo īpaši noteikumus par līguma spēkā esamību, tā veidošanu vai sekām”.
- 43 Ja pieņemtu, ka valsts pasākumu ietvaros tiesību piešķiršana patērētājam atzīt līgumu, kas noslēgts negodīgas komercprakses ietekmē, par spēkā neesošu kā patstāvīgu sankcijas veidu ir pretrunā Direktīvas 2005/29/EK 3. panta 2. punktam,

rodas nākamās šaubas par Direktīvas 2005/29/EK un Direktīvas 93/13 iespējamu vienlaicīgu piemērojamību un iespēju vērtēt faktu, ka tirgotājs izmanto nesaprotamu un neskaidru standartlīgumu, pamatojoties uz kuru patērētājs nav spējīgs saprast produkta pamatīpašības un tam pastāvošo ieguldījuma risku, atbilstoši Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktam.

- 44 To, ka tirgotājs nesniedz patērētājam detalizētu informāciju, var kvalificēt kā negodīgu komercpraksi. Tomēr ņemot vērā no Direktīvas 2005/29/EK 3. panta 2. punkta izrietošo principu, ka šī direktīva neskar līgumtiesības un jo īpaši noteikumus par līguma spēkā esamību, tā veidošanu vai sekām, rodas jautājums, vai, pamatojoties uz Direktīvu 93/13, tiesa var iejaukties konkrētās saistībās, kā to lūdz patērētājs strīdā ar tirgotāju. Tā rezultātā rodas jautājums, vai līguma noteikumi, kas ietverti fonda noteikumos un kas kopumā veido no līguma izrietošo ieguldījuma riska, kāds līguma darbības laikā pastāv patērētājam, sadali un pakāpi, ir jāvērtē saskaņā ar Direktīvas 93/13 5. pantu.

DARBA VERSIJA